UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De Legibvs, Ac Deo Legislatore

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

IX. De obseruatione pœnæ priuatiua quæ per ipsam legem fit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-94074

Visual Library

CAPVT IX.

Quæ obligatio oriatur in conscientia ad executionem pœnæ priuatiuæ ex lege imponente illam ipso facto, quando executio pœnæ actionem non requirit.

1. EX regulis superiori capite propositis prima communis est omnibus pœnis priuatiuis, & ideo de illa iam nõ tractamus; secunda verò, & tertia tãtum propositę sunt de pœnis, quæ licèt proximè priuationem inducant, in actione cõsummantur. Et ideo superest dubium, qua ex his regulis vtendum sit, in pœnis purè priuatiuis, quę ad plenam executionem nullam hominis actionem requirunt. De quibus certum à fortiori est, quòdsi in lege dicatur *ipso iure*, & addatur *absque alia declaratione*, vel quid simile, statim absque mora lex ipsa exequitur pœnam, quia potest, & nihil est, quod expectetur, vt probatum est. Dubium ergo solum est, an simplex verbum, *ipso facto*, sufficiat in his pœnis. Quę distingui possunt: nã interdum sunt quasi passiuæ, vt esse ineligibilem, esse incapacem bonorũ, & similes, quæ tollunt passiuam capacitatem, seu habilitatem; aliæ verò dici possunt actiuæ, quæ priuant voce actiua, seu reddunt inhabilem personam ad ferendum suffragium, ad eligendum, & similes.

2. *Regula generalis pro particula, ipso facto.* De his ergo est valde recepta sententia, quoties lex pœnalis cum additione, *ipso facto*, vel simili, imponit huiusmodi inhabilitatem, etsi non addat, *absque alia declaratione*; vel aliud æquiualens, inducere statim illam inhabilitatem ante omnem sentẽtiam, & declaratoriam criminis. Ita tenent apertè Caiet. 2. 2. q. 62. a. 3. Sylues. verb. *Assassinus*, Nauar. Cord. & alij in c. 1. de const. & Tiraq. suprà. Consentit etiam Medin. 1. 2. q. 96. a. 4. & in his pœnis idem sentit Couar. in 4. p. 2. c. 8. §. 5. n. 8. loquens de incapacitate ad hęreditatem paternam, quæ illegitimis spurijs imponitur ipso facto per leges, quamuis illa non tam sit filiorum pœna, quàm parentum. Idemq; ait in regula, *peccatum*, 2. p. §. 6. de lege, quæ in pœnam impedit acquisitionem dominij alicuius rei, vt ex Concilio Lateran. suprà retuli, & ex Trid. sess. 23. c. 1. de reform. & simile habetur in sess. 22. c. 3. & Soto lib. 10. de iustit. q. 5. a. 6. non audet hoc negare saltem de impedimento purè passiuo: semper tamen reducit has pœnas ad cõuentionales, quia beneficia, vel officia dantur sub his conditionibus. Quod, vt sæpè dixi, voluntarium, & insufficiens est: tum quia illæ leges generaliter feruntur, etiam pro his, qui ante illas beneficia, vel officia obtinebãt; tum etiam quia non pendent ex pacto, vel conuentione, nec illo intuitu feruntur, nec requirunt scientiam, aut consensum talis pacti, sed ex mera potestate legislatiua feruntur.

Caietan. Sylues. Nauar. Tiraquel. Couar. Medin.

Conc. Lat. Trident. Soto.

3. *c. cum singula.* Probaturq; ex c. *cum singula*, de prębend. in 6. ibi, *Ex tunc eo ipso efficiatur ineligibilis.* & in fine, *Reddantur ineligibiles ipso iure*, vbi omnes intelligunt cum Glossa illam pœnam statim incurri, ita vt electio de tali persona facta nulla sit, & tamen inhabilitas illa, seu ineligibilitas non nascitur ex aliquo pacto, vel conuentione, sed purè ex efficacia legis. Aliud exemplum huius assertionis sumi potest ex Motu proprio Pij V. cõtra simoniacos, vbi recipiens beneficium per simoniam redditur inhabilis ipso iure ad beneficia, quæ pœna statim ẽt incurritur ante omnem sententiam, vt proprio loco dixi, stante illa lege in sua vi. Huc etiam spectãt canones, qui in pœnam alicuius delicti, vt vxoricidij, reddunt personam inhabilem ad matrimonium, vt constat ex c. 1. & c. *super eo*, & c. *significasti*, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit, &c. Verum est, in his iuribus non haberi particulam, *ipso facto*, vel similes, sed ex effectu colligi inhabilitatem ipso facto, quia talia matrimonia censentur irrita, & ita illa iura non probant, an alia iura per solas particulas prædictas censeantur illam inferre.

Glossa. Motus Pij V.

Præterea de priuatione quasi actiua est optimum exemplum in Clement. *vt is qui*, de stat. & qualit. vbi præbendati in Ecclesijs Cathedralibus, qui sine iusta causa non promouẽtur intra annum ad ordines suis præbendis annexos, *ex tunc* priuantur voce actiua in Capitulo. Quod intelligitur ante omnem sentẽtiam, iuxta Glossam, Cardinal. Bonif. & omnes, plura afferemus infra, tractando de legibus irritantibus cõtractus. Ratio deniq; est, quia hic effectus est aptus fieri integrè, & perfectè per solam legem, & ita potestas non deest: voluntas autem legislatoris sufficiẽter significatur per illam vocem, nec; est vllum iuridicum fundamẽtum ad limitandum illam. Item quia in hoc videntur hæ inhabilitates comparari censuris, & irregularitatibus, nec sufficiens ratio differentiæ assignari potest, nec; ex vsu aliud constat.

4. *Præbendati sine iusta causa non promoti intra annum ad ordines suis præbendis annexos ex tunc priuantur voce actiua in Capitulo: sentiunt Glossa. Cardin. Bonifacius.*

Ab hac verò sententia dissentit Soto li. 1. de iust. q. 6. a. 6. ad 4. & li. 4. q. 6. a. 3. circa finem. Ledesm. in 4. p. 2. q. 18. art. 2. §. *postremò hæsitat*; qui loquuntur de inhabilitate quasi actiua ad ferendum suffragium; tractant enim specialiter de legibus vniuersitatum, per quas pœna inhabilitatis imponitur scholastici s hoc vel illud cõmittentibus, & docet, tales pœnas nõ incurri, donec ipsi condemnentur. Et Ledesm. quidem non addit expressè, *Licèt lex dicat ipso facto, vel ipso iure*, sed indefinitè loquitur, supponit; q; legem pœnalem nunq; aliter obligare ad pœnã, & eisdem ferè verbis loquitur Soto in posteriori loco: tamen in primo vbi ex professo rem tractat, aperte loquitur de legibus punientibus ipso facto, & extendit sermonem ad oẽs electiones, & suffragia. Et præter rationes generales, quas supponit, addit aliam, sc. quia alias vix esse posset tutus aliquis electus, vel qui cathedram per suffragia scholarium obtinuit, quia multi electo suffragantes fortasse inhabiles erant ipso facto, licèt occulti. Hi verò auctores in primis excedunt, quatenus indicant, has leges in priori sensu intellectas, aut fore iniustas, aut omnino excedere potestatem legislatoris humani: hoc n. satis improbatum est in superioribus, & ideo necesse non est, hic ad rationes generales respondere: hoc enim satis in superioribus actum est. Deinde ratio, quam Soto addit, non est magni momenti. Negatur n. sequela, & primò dici posset de occultis Ecclesiam non iudicare, & ideo meritò approbari huiusmodi electionem, seu collationem, & electum esse omnino tutum, & securum, quia non tenetur malum præsumere, & præsertim contra se. Verũtamen ẽtsi electo constet, aliquem sibi suffragantem fuisse inhabilem pœnali inhabilitate, & solum ratione illius cathedram obtinuisse; nihilominus dico, electionem fuisse validam, quia licèt ille esset inhabilis re ipsa, & quoad se, nihilominus erat minister tolcratus, & publica authoritate suffragium tulit, & ideo acta eius tenuerunt, iuxta regulam l. *Barbatius* ff. de offic. Prętor. Et saltem, quoad leges Ecclesiasticas imponentes hanc pœnam, habet in eis locum moderatio Extrauag. *ad euitanda*, vt ille censeatur prohibitus quoad se, non quoad alios, & ideo ipse peccat suffragio ferendo, nihil verò nocet electioni quatenus ad alios pertinet.

Ledesm.

Dissentiunt Soto, & Ledesm.

l. Barbatius.

Extrauag. ad euitanda.

Ex quo potest communis sententia confirmari, quia nisi ex vi huiusmodi legis obligetur talis homo inhabilis factus ad non eligendum, seu ad non ferendum suffragium, inutilis esset talis lex ipso facto imposita quoad particulam, *ipso facto*: nullumenim moralem effectum inde haberet, quod admittendũ non est, vt suprà ostendi. Dices, etiam tunc operari vt sufficiat postea sententia declaratoria criminis sine cõdemnatoria. Sed contrà: nã tunc differentia erit verbalis, potius quam realis. Declaratur, quia tunc non poterit sententia retrotrahi, quia nõ poterit irritari suffragiũ iam datum, vel electio ratione illius facta, quia re vera fuit actus validus, vt ostensum est; ergo

6. *Fundamentum Auctoris.*

Obiectio cũ responsione.

condemnatio non habet effectum, nisi ex quo fertur sententia, & quoad futuros effect⁹, quod pertinet ad sententiam condemnatoriam: & ita differentia erit de vocabulo, vt vix etiam talis erit, quia, vt notauit Simancas, tit. 9. n. 163. nullus iudex profert sententiam declaratoriam criminis, quin declaret delinquẽtem reum pœnę legis, quod est condemnare; imò hoc requiritur ad iustitiam sententiæ definitiuæ, iuxta l. *Præses*, C. de senten. & interloq. Vt ergo sit aliqua differentia in re, oportet, vt sententia retrotrahatur, & quòd illa retrotractio per se habeat aliquem effectũ, quo puniatur delinquens à die commissi criminis, quod in genere pœnæ locum non habet; ergo oportet, vt habeat suum effectum, etiam ante sententiam declaratoriam. Accedit quòd aliàs moraliter illa lex esset inutilis, tum quia sæpe non punit, nisi prohibẽdo, & inhabilitando ad vnum actum, qui ordinariè fit ante sententiam declaratoriam, & vix potest aliter fieri moraliter loquendo, quia hæ inhabilitates vix possunt sufficienter probari. At sententia postea lata inutilis esset, quia iam non habet locum dicta pœna, & alia non imponitur per legem, nec videtur posse imponi etiam arbitrio iudicis, quia ille non peccauit sic ferendo suffragium, quia non erat inhabilis, sed inhabilitandus; ergo iuxta materiæ capacitatem verisimillimum est, intentionem harum legum, quando addunt, *ipso facto*, esse pœnam inferre ante omnem sententiam extra conscientiam ipsius personæ.

7. Quod autem diximus de valore suffragij, non obstãte inhabilitate cõtracta, ipso iure, in primis locum habet in actiua inhabilitate, non in passiua: nam rationes factæ non habent locum in eo, qui per legem ipso iure factus est ineligibilis, vel inhabilis ad cathedram: nam ille non exercet actum aliquem publica authoritate, sed vt priuata persona suum cõmodum quærit, & ideo cum iniq; se se immisceat, non debet eius malitia illi suffragari. Vnde in illo ẽt cessat altera ratio, quia licèt illa inhabilitas sit occulta; nihilominus quoad ipsum inhabilem, habet totum suum effectum, & ita facit electionem, vel prouisionẽ nullam, quia per hoc non nocet alijs, sed sibi, sicut de excommunicato, vel irregulari dicitur.

8. Deinde quoad actiuam inhabilitatem debet id intelligi de inhabilitatibus pœnalibus, non de illis, quæ tantum sunt ex defectu cõditionum necessariarũ, vt alicui detur potestas ferendi suffragium, vt est in hac vniuersitate, ætas quatuordecim annorum, habere cursum integrum iuxta morẽ vniuersitatis, audiuisse lectiones oppositorum; vel saltem sufficientẽ habere notitiam, seu informationem eorum, & ad hanc conditionem pertinet, vt opinor (quidquid Soto, & Ledesm. contradicant) cõditio, vt quis sit inscriptus in matricula vniuersitatis, iuxta illius statuta: nam ille, qui non est inscriptus, priuetur suffragio non in pœnam prioris omissionis, sed quia tunc non se gerit, vt membrum huius cõmunitatis, & ideo ad illam non pertinet electio eius, & idem est de similib. Quoties n. inhabilitas est ex defectu cuiuscunq; conditionis, ex prædictis suffragium erit omnino nullum, etiamsi defectus sit occultus, quia illa inhabilitas non est priuatio potestatis prius habitæ, vt sic dicam, sed est perpetua carentia nunquam acceptæ potestatis. Nã hæc potestas nõ est ab intrinseco, vt sic dicam, sed est ex concessione Principis, Patroni, aut superioris, qui illam non vult concedere nisi personæ habenti tales, vel tales qualitates; ideo, sicut suprà dicebamus de legato relicto sub conditione, ea non impleta, nõ obtineri, ita hîc dicendũ est de habilitate ad ferendum suffragium. Et hoc planè significat lex, cùm dicit, qui non fuerit quatuordecim annorum, nõ habebit suffragiũ, seu *non ferat voto*, vt nostra habent statuta. Quæ eodem tenore loquuntur de alijs casibus.

9. Hinc autem difficile est discernere, quando inhabilitas sit pœnalis, quando verò substantialis, vt sic dicam, & ex defectu conditionis necessariæ: id tamen ex qualitate conditionis, & materię discerni poterit, maximè tamen ex vsu. Illæ n. conditiones, quæ per se eò tendunt, vt persona habeat qualitates moraliter conuenientes, vt sit idonea ad talem actum, & fine quibus ei non datur ius suffragij, possunt censeri substantiales; & carentia illarum non habet rationẽ pœnæ, sed cuiusdam inidoneitatis. At verò quando inhabilitas ponitur non obstante idoneitate personæ propter actiones incongruas, & disconueniẽtes rectę electioni, tunc censetur pœnalis. Quæ discretio maximè perfici põt consuetudine, quę est optima legum interpres. Et ita solent in hac vniuersitate distingui duplices inhabilitates, quasdam vocant iuris, alias facti. Priores sunt, quas ego substãtiales voco, & fortè dictæ sunt iuris, quia omnino impediunt obtinere ius ad ferendum suffragium, vel quia extra omne dubium inducunt ipso iure inhabilitatem, & annullant actum, vel quia non fundantur in facto personæ, sed in iure requirente talem conditionem vt essentialem in persona, vt sit capax suffragij. Aliæ verò dictæ sunt facti, licèt ẽt per ius introductæ sint, quia in facto fũdantur, & ad illud cohibendum positæ sunt. Et ideo de his posterioribus inhabilitatibus dicimus esse pœnales, ac subinde, licet inhabilitent personã ipso facto, posse sustineri actum, si aliàs persona habeat oẽs conditiones per se, & iure requisitas ad potestatem ferendi suffragium.

An verò in hac vniuersitate istæ inhabilitates, quæ dicuntur facti, incurrantur ipso facto, itavt obligent personam ad abstinendum à suffragio ante omnem sententiam declaratoriam, dubia res est. Quia partẽ negantem suadet, quod in statutis non habetur particula, *ipso iure*, vel, *ipso facto*; affirmantẽ verò suadet ille modus loquendi, *No sean voto*, nõ habeant suffragium, qui videtur æquiualens, & habere vim negationis de præsenti, seu imperij practici denegãtis, seu non cõcedentis ius suffragij. Et fortasse in rigore verborum, & attenta serie capit. omnium sub illo titulo cõtentorum, hoc posterius probabilius est: tũ si aliud habet consuetudo, sustineri põt; quia est interpres, & moderatrix legũ. Et cum hoc temperamẽto moneo esse accipiendam sententiam hanc, qua docemus inhabilitates has statim incurri ex vi legũ loquentium per verbum, *ipso facto*, sc. nisi vbi aliud fuerit in aliqua lege consuetudine receptum. Et hoc modo limitanda sunt, quę loquendo de particularibus vitijs, & pœnis in alijs locis scripsimus. 10.

Sed tunc occurrit aliud dubium, quod ẽt Soto, & Ledesm. attingunt, an scholaris, v.g. sub iuramẽto à superiore interrogatus, an hoc vel illud fecerit contra statuta inhabilitantia, teneatur veritatẽ respondere, etiamsi occulte fecerit, vel possit sine periurio negare saltem quando non laborat infamia, nec habetur semiplena probatio contra illum. Soto n. & Ledesm. suprà absolutè respondent non teneri, quando nec infamia præcedit, nec semiplena probatio, quia nõ interrogatur iuridicè: supponunt n. non incurrisse inhabilitatem ipso facto, & ita nõ posse iure repelli, donec legitimè conuincatur, & consequenter nec posse interrogari iuridice, donec præcedat aliqualis probatio. At verò si supponamus hanc inhabilitatẽ ipso facto incurri, necessariò dicẽdum est, subditũ à Rectore interrogatum teneri veritatem cõfiteri, & ad mẽtem interrogantis respondere sub periurij pœna, ẽtsi nulla præcedat probatio, vel infamia. Ratio est, quia tunc non interrogatur per se, & præcipue ad punitionem, sed ad cauendum peccatum, & iniuriam tertij. Ille enim subdit⁹ supposita inhabilitate, & priuatione, vel suspensione, quam incurrit, peccat grauiter se immiscendo, & tendit ad faciendam alteri iniuriam, vsurpando iudicium, vel electionem ad se non pertinentem; ad hos autem fines habet superior ius interrogandi occulta, etiamsi nulla præcesserit infamia; & subditus tenetur simpliciter veritatem fateri. 11.

Vt est

Soto. Ledesm.

De inhabilitatibus si fuerint contra statuta vniuersitatis inhabilitantia.

Mens huius.

Vt est certum in iure, c. vlt. de clandestin. desponsat. cum similibus, & est communis sententia Innoc. Panor. & aliorum in c. *qualiter, & quando*, 2. de accusat. Angeli, Syluest. & aliorum Summistarum verb. *inquisitio*, & Nauar. in c. *inter verba*. concl. 6. n. 255. & sequent. & tenet ipse Soto relect. de secreto, memb. 2. q. 6. concl. 3. Quòd si hoc fuerit graue onus, sibi imputet, qui se immiscuit: nam ante omnẽ interrogationem tenebatur abstinere. Et declaratur in alijs inhabilitatibus iuris, quas non pœnales, sed substantiales appellauimus: de illis enim interrogati electores tenentur simpliciter veritatem fateri, tum quia agitur de cognitione necessaria ad legitimam electionẽ; tum etiam, quia intercedit ibi pactum tacitum, vt habeat suffragium, qui tales cõditiones habuerit, & non alias; ergo omnes de his conditionibus legitimè interrogantur, ne iniquè se ingerãt qui ad illud munus non sunt admissi, nec ius habent eligendi, & ideo in his nõ est necesse, vt præcedat aliqua probatio, vel infamia, quia non agitur de illorum punitione, sed de cauenda iniustitia: ergo idem est dicendum in cæteris inhabilitatibus, si verum est, ita esse contractas ipso facto, vt grauiter peccent, qui tale iudicium, seu suffragium vsurpant.

Innocent. Panorm. Angel. Syluest. Nauar. Soto.

12. *Quando possit quis respondere amphibologicè.*

At verò vbi inhabilitas non est cõtracta ipso iure, donec per sententiam declaretur, probabilis est opinio Soti, nimirum, subditum sic interrogatum de actu occulto, de quo nulla infamia, vel semiplena probatio præcesserit, non teneri veritatem aperire, etsi iuret, sed vti posse amphibologia, respondendo ad mẽtem suam, non ad mentem superioris interrogantis, quia tunc, qui fert suffragium ante sententiam, non peccat, per se loquendo, quia suum ius retinet, dum non iudicatur inhabilis, & ita iure suo vtitur ferendo suffragium; ergo non peccat. Nec obstat dicere, quòd per legem fuerit prohibitus, quia illa prohibitio non obligat illum nisi per iudicem, & ita directè instruit iudicem, non obligat reum, donec condemnetur, atq; ita non peccat iuxta illam sententiam; ergo nec tenetur respõdere superiori interrogãti ad mẽtem eius, & occultum suum factũ aperiendo nisi legitimè interrogetur, quia præcessit infamia, vel semiplena probatio. Probatur consequentia, quia iam tunc illa interrogatio non tendit ad vitandã culpam, vel iniuriam tertij, quia ostensum est, nullam cõmitti, etsi ille suffragium ferat; ergo tendit ad punitionẽ; ergo debet in ea iuridicus ordo seruari.

13. *An prædicti teneantur restituere damna electo, affirmat Sot. & Ledes. est tamen inter tum.*

Addunt verò Soto, & Ledes. suprà, quòd si quis iuridicè interrogetur, non solum peccat, & est periurus negando veritatem, sed etiam tenetur restituere damna, quę fortasse ob eam causam patitur non electꝰ. Sed hoc secundum valde incertum est, & cõtrarium fortasse est probabiliꝰ, supposito illo principio, quòd ille non est inhabilis ipso facto. Nam tunc ille negando veritatem non peccat contra iustitiam cõmutatiuam respectu eligendi, sed cõtra obedientiam respectu iudicis, vel contra iustitiam legalem respectu reipublicę, vel contra iuramentum, & religionem. Nec etiam ferendo suffragium post negatam veritatem ille peccat contra iustitiam, quia non amisit ipso facto ius ferẽdi suffragium, etiam postq; veritatem negauit, donec re ipsa condemnetur, quia illa est pœna ferenda, vt supponitur; talis autem pœna non aliter incurritur. Et ideo reus, qui negãdo iniquè veritatẽ, euitat condemnationem pœnæ aliàs ferendæ, nõ tenetur illam restituere, iuxta probabiliorem sententiam, quam nunc suppono ex Nauar. in sum. c. 13. n. 49. & alijs modernis.

14. *Iuridicè interrogatus tenetur respondere nisi sit periculu magnæ infamiæ, scandali, mia propria, vel inimicitiæ, vel alius similis grauis iacturæ.*

Alterum verò de culpa regulariter verum est, supposita interrogatione legitima, quia nõ potest dari bellum iustum ex vtraq; parte, & quia lex illa iusta est, & non in vanum tales interrogationes præcipit; ergo obligat, saltem quando iuridice fiunt. Hoc autẽ videtur intelligendum per se: nam ex accidenti posset à culpa excusari, qui non potest respondere verum sine magno scandalo, vel infamia propria, vel inimicitia, vel alia simili graui iactura, & tunc licèt interrogatio per se sit iuridica; quia tamen ex accidenti respondẽs impeditur, licèt respõdeat, se nõ fecisse, habet locum sub intellecta interpretatio, sc. non ita feci, vt tenear propalare, & ita excusatur à mendacio, & periurio. In his ẽt legibus contingere potest, vt in præsumptione fundentur, & ideo iuxta doctrinam satis receptam, si is, qui aliàs verè habebat ius suffragij, habeat animum seruandi iustitiam, & fauendi digniori, poterit excusari ab obligatione confitendi suum factum occultum, quia lex id iubens fundatur in præsumptione, quæ tunc cessat, & intentio legis seruatur. Hæc tamen posterior excusatio moraliter non est admittẽda. Quia illa non est lex propriè fundata in præsumptione, sed fundata in morali periculo, quod imminet reipublicæ, seu Academiæ ex huiusmodi subornationibus, & muneribus, quibus electores corrumpuntur, & iustæ electiones impediuntur, quod fundamentum non est præsumptum, sed verum, & licèt in particulari cesset effectus eius, non ideo cessat obligatio legis. Ideoq; non excusatur quis ab obligatione respondendi verum, etiamsi intentionem habeat faciendi iustitiam. Eo vel maximè, quòd facilè hi decipiuntur, & formant cõscientiam iuxta suũ affectũ, quem habent ad alteram partem propensum. Prior ẽt excusatio, licet in rigore sufficiat, & cõtingere possit, tamen moraliter loquendo rarissima est, tũ quia fere semper põt quis se subducere, & coram Rectore non apparere; tum ẽt, quia põt ita moderari responsionem, vt ad inhabilitatem confitendam sufficiat, & infamiam non inducat, quã sublata, alia incommoda leuia esse solent.

15. *Teneri ad ius luiè scholares offerẽtes se ad suffragia, veritatẽ fateri, siue præcedat infamia, siue non.*

Denique sincere spectato tenore statutorum, & legum, & præcipue huiꝰ Academiæ, sentio, teneri scholares, qui ad suffragia ferenda se offerunt, & corã Rectore præsentantur, veritatem fateri, siue præcedat infamia, siue non. Tum quia illa interrogatio non est primariò propter punitionem; sed propter morale bonum cõmune reipublicæ, & (vt ita rem explicem) non oritur ex affectu iustitiæ vindicatiuę, sed ex affectu iustitiæ distributiuæ, & legalis, & hoc est satis, vt interrogatio sit iusta, etsi infamia non præcedat. Quia non est necesse, vt semper interrogatio fiat ad impediendum peccatum futurum, sed satis est, vt fiat propter cõmunem vtilitatem, & ad tollendã materiam, & cõmunes occasiones peccatorum; vt bene notauit Nauar. in dict. c. *inter verba*, concl. 6. n. 258. & 264. & 265. Tum ẽt, quia lex illa indifferenter præcipit exigere iuramentum, & sub eodem tenore in omnibus illis articulis, siue pertineat ad conditiones quasi substantiales ad ius suffragij habendum, siue ad alias, quæ tendũt ad cauenda mala, & occasiones iniustitiæ publicæ, & acceptionis personarum. Et similiter ponuntur pro omnibus personis, nulla habita ratione infamiæ, nec alterius ordinis iudicialis; ergo supponit illa lex, interrogationem illã esse iustam, & æquè posse omnes, & in omnibus easib. obligare, aliàs lex ipsa non esset iusta, quod dici non põt; ergo sicut tenentur omnes respondere veritatem in inhabilitatibus iuris, seu substantialib. quantũuis occultę sint, in reliquis. Tũ præterea, quia sub hac lege, & cõditione admittũtur oẽs ad suffragiũ ferẽdũ; vt illis interrogationib. vere respondeant iuxta mentẽ interrogantis (hæc n. sine dubio est intentio legis) & has conditiones accipiunt electores sine vlla limitatione, vel discrimine; ergo tenentur illas seruare, vel non dare suffragium.

16. Vnde est magna differentia inter hanc interrogationem, & illam, quæ tendit ad vindictã: nam in hac posteriori, interrogatio, & responsio est quasi coacta, & in malum interrogati; illa verò prior est magis voluntaria ei, qui vult ferre suffragium, & per se ordinatur ad cauendã iustitiã in electionibus, & ideo nõ est necessarius alius ordo iuridicus in hac interroga-

tione

tione præter illum, quẽ statuta præscribunt, cui electores voluntariè subduntur. Nec ẽt facilè admittẽda est excusatio cõsuetudinis, per quam dici solet hic rigor talium legum temperatus. Nam consuetudo illa videtur potiùs corruptela, quia est contra bonos mores, & præbet occasionem innumeris malis, nec etiam talis consuetudo censeri põt tolerata à Principe sciẽte illam: nam semper reprehenditur, & reprobatur, & si contingat, aliquem conuinci de mendacio, punitur. Atq; hoc maximè obseruandum est in grauioribus actibus & transgressionibus, vt sunt emptio, & venditio suffragiorum, & alia illicita pacta, & similia, quæ valde corrumpunt iustitiam, & mores publicos; in rebus verò leuioribus, vt sunt loqui, ingredi domum; & similes, facilius admitti posset probabilitas cõtrariæ sententiæ, maximè fauente cõsuetudine, quæ quoad hæc leuiora magis tolerata esse videtur.

Consuetudo contraria dicitur est corruptela.

Quomodo admitti potest consuetudinis excusatio.

CAPVT X.

Vtrùm omnis lex pœnalis obliget reum ad pœnæ executionem saltem post sententiam iudicis.

1. HÆc quæstio videri põt pertinere potius ad potestatem, & vim prẽcipiendi explicandam in iudice, quàm in lege: tamen quia sæpe pendet ex sola lege, & semper ad illam cooperatur lex, ideo breuiter hoc loco explicabitur. Duo igitur distingui possunt in omni pœna, sc. pati, & agere. In passione videtur consistere pœna per se, ac formaliter de illa loquendo, vt pœna est, quia consistit in priuatione alicuius cõmodi; priuatio autem vt sic, in passione, vel quasi passione consistit. Quòd si aliquando pœnę positiuę esse videntur, vt verberatio, & cõbustio, & similes, non habent rationem pœnæ, nisi vt passiones, & receptiones quædam sunt, tali subiecto disconuenientes, & ideo nulla est pœna sine aliqua passione eius, qui patitur. Actio verò requiri solet quasi antecedenter ad pœnam, & ideo interdum inferri põt pœna per actionem transeuntem alterius sine cooperatione patientis, interdum fieri põt à solo patiente quasi immanẽter in se operãte, aliquando ab vtroq;, 1. partim à patiente, partim ab alio. Addit ẽt Caiet. 2.2.q.62.a.3. aliquando fieri sine vlla actione, vt in censuris, irregularitatibus, &c. Et ita communiter loquuntur alij. Si quis aũt rectè cõsideret, sicut ibi non est actio physica, ita neq; passio, & sicut est passio quædam moralis, ita ẽt est actio moralis, quę est excommunicatio actiua, v. g. vel immissio talis inhabilitatis, &c. quæ in virtute est veluti quoddam præceptum legis, vel hominis imponẽtis obligationẽ abstinendi ab hoc, vel illo munere, fructu, vel cõmunicatione, vel ẽt inhabilitãtis personam ad aliquid. Et melius fortasse dicitur, hanc pœnam non postulare aliam actionem propter illam, qnam lex & sententia facere potest.

Caiet.

2. Primò ergo, quod attinet ad passionem pœnæ, nulla est difficultas. Dicẽdum est n. legem etiam post sẽtentiam latam non obligare per se, & immediatè ad passionem, obligare tamen per se loquendo, ad sustinendam passionem pœnæ petienter, & sine propria resistentia, vel obligare ad ea, quę secum affert priuatio pœnalis semel illata. Priorem partem pono præcipuè propter pœnas, quæ consistunt in physica priuatione, seu passione. Et probatur facilè, quia pati, vt sic, immediatè, & per se, non cadit sub obligationem: nam obligatio cadit in actũ liberum; passio autem, vt sic, non est libera, nisi ratione actionis. Põt autem sub obligationem cadere, non resistere passioni, seu ne passio inferatur. Et quoad hoc certum est, legem pœnalem obligare post sufficientem sententiam latam, quia tunc habet iudex ius exequendi sententiã; ergo alter non habet ius resistendi, aliàs daretur bellum iustum ex vtraq; parte. Loquor autem de propria resistentia positiua: nam impedire pœnam per fugam, non est prohibitum in conscientia, quando pœna corporalis, & grauis est. Dixi aũt, *Post sufficientẽ sententiam*, quia debet esse iusta, & secundum leges lata; aliàs non põt conferre ius ad sui executionem.

Vbi statim occurrebat quæstio, quid dicendum sit, 3. si sententia sit iusta in exteriori foro secundum allegata, & probata, re tamẽ vera non habeat fundamẽtum veritatis. Sed hæc quæstio magis pertinet ad potestatem iudicis, quam legis, habetq; propriũ locum in 2.2.q.60.a.5. & q.67.a.2. & q.96.a.4. Vbi à commentatoribus tractatur, & Soto li.3. de iusti.q.4.a.5. Et de censuris tractata est à nobis latè quantum materia illa postulabat, tom.5. disp.4 sess.7. n.8. & sequentib. Videri etiam possunt, quæ supra diximus de lege iniusta, & de vi, quam habere potest ad obligandum. Resolutio ergo breuis est, quòd licet illa sentẽtia per se non obliget reum ad executionem pœnæ, quando illam commodè vitare, aut fugere potest, sine publica resistentia, vel scandalo; nihilominus obligare ad parendum executioni iudicis, vel legis, quando sine resistentia violenta, vel scandalosa vitari non potest; hæc enim resistentia nunquam licet, quando sententia est iusta secundum allegata, & probata; quia tunc iudex legitime vtitur potestate sua, cui subditis parere tenetur.

D. Thom. Soto.

Secundò, nulla relinquitur quæstio de pœna, quæ 4. per solam actionem solius iudicis, aut legis inferri põt. Hoc patet, quia si pœna sit physica, & efficienda per actionem iudicis, illum obligare poterit, aut ministros eius, nõ autem reum, nisi modo dicto in præcedenti assertione. Si verò sit moralis priuatio, siue fiat per solam legem, siue mediante sententia per seipsam operante, vt in excommunicatione, & similib. ibi nulla est necessaria obligatio respectu solius passionis talis pœnæ, quam immediate facit lex vel sententia, quia illa operatur ẽt in inuitum. Vnde non est in potestate patientis illi resistere: nam prolata sententia excõmunicationis iusta per canones, vel homines, reus necessario relinquitur excõmunicatus, nec põt resistere, licèt maximè velit, & idem est in similib. Ideoq; quoad hoc non habet locum obligatio parendi, quia vbi non põt esse resistentia, non est libertas in non resistendo, & ideo nec potest esse obligatio parendi propriè quoad receptionem talis priuationis. Ipsa tamen priuatio, seu censura, aut inhabilitas affert secum obligationem ad patiendas, vel exequendas alias priuationes, seu carentias, quæ aliquo modo pendent ex hominis libertate, & necessariam connexionem habent cum primaria priuatione, vt non cõmunicare, non cõtrahere, & similes. Hoc ẽt est per se clarum, quia quoad hæc pœna illa includit præceptum legis, vel iudicis, in cuius obseruantia consistit executio talis pœnæ; sed tenetur quis obedire præcepto iusto; ergo, & exequi pœnam quoad hanc partem, & hoc satis constat ex dictis capite præcedenti.

5. Tertio ergo supereſt quæst. quando pœna, vel requirit actionem, aut cooperationẽ ipsius rei, vel saltem per illam fieri põt, an tunc obligetur reus ad operandum, vel cooperandum, saltem post sententiam iudicis. Multi n. affirmant, post latam sententiam teneri reũ ad exequendam pœnã legẽ statutam, si actio illa nõ includit intrinsecam malitiã, vel nisi hoc modo pœna reddatur iniusta, vt esset, se occidere, vel mutilare. Tribui solet D. Tho. 2.2. q 62.a.3. vbi negat teneri reũ ad pœnã ante sententiã, post sententiã verò iudicis condẽnantis ad pœnã dicit teneri, & eodẽ ferè modo loquendi Caie. ibi clari⁹ id docet; 2.2.q.69. a.4. & Soto li.1. de iustit.q.6.a.6.concl.5. Castr. li.2.de leg.pœnal c.3. Nauar. in sum.c.23.n.66. Ledesm. in 4.2.p. q.18.a.2. Ant. Gom.3. variar. c.14.n.3. Cord. dicta q. 36 Fel.cũ Bald. & Anch. quos refert in c.1. de const.n. 46. & plures adducit Tiraq. in l. *si vnquã*, ver. *reuertatur*, n.291. Ratio hui⁹ sentẽtiæ est, quia lex habet vim obligandi ad pœnam pro aliquo tempore, vel statu, sed nullum põt esse magis opportunum, quã post latam sententiam affirmans teneri reum post sententiam latam aliquando ad exequendum in quando actio non includit intrinsecam malitiam quod lex habet vim præcepti.

Caiet. Castro. Nauar. Soto. Ledesm. Cord. Fel. Bald. Anchar. Tiraq.